

The Reflection of Professional Ethics in Undergraduate Nursing Textbooks

Sirous, Asadian ^{1,*}, Behbood Yarigholi ¹, Vahideh, Rahimzadeh ¹

¹ Department of Education, Faculty of Education and Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

Received: 06 Apr 2017

Accepted: 20 Jun 2017

Keywords:

Professional Ethics

Textbooks

Nursing

© 2018 Baqiatallah
University of Medical
Sciences

Abstract

Introduction: The concept of professional ethics is one of the most important issues which in recent years have been highly regarded. On the other hand this concept is extremely important in the field of nursing so universities and educational institutions should pay attention to this concept. Therefore, this study aimed to the reflection of professional ethics in undergraduate nursing textbooks.

Methods: This research is descriptive and the type of content analysis and with respect to the goal is applied research. In the present study due to the nature of the subject, categorical analysis is used. Statistical population consisted of six nursing textbooks that during the period of formal education, introduced by Professors for nursing students. Was used researcher-made check list to collect information. This check list has 8 main components and subcomponent was 32. To ensure the reliability of the check list, William Scott's formula was used. In this study, the unit of analysis was sentence.

Results: According to a survey conducted on the six textbooks and the sentences of these books, results showed that the concept of professional ethics and its components are not reflected in an appropriate level.

Conclusions: According to the findings of this study can be concluded that despite the growth of the conceptual issues of professional ethics in most fields of study, but in practice, nursing textbooks have paid little attention to this concept and attention is very superficial.

بازتاب اخلاق حرفه‌ای در کتب درسی رشته پرستاری در دوره کارشناسی

سیروس اسدیان^{۱*}، بهبود یاری قلی^۱، وحیده رحیم زاده^۱

^۱ گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

چکیده

مقدمه: مفهوم اخلاق حرفه‌ای یکی از مهم‌ترین مباحثی است که در سال‌های اخیر به شدت مورد توجه قرار گرفته است. از طرفی هم اهمیت این مفهوم در حوزه پرستاری اهمیتی فوق‌العاده است و دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی باید بیشتر به این مفهوم توجه کنند. لذا بر این اساس؛ این پژوهش با هدف میزان توجه به اخلاق حرفه‌ای در کتب تخصصی رشته پرستاری در دوره کارشناسی صورت گرفته است.

روش کار: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع تحلیل محتوا می‌باشد و بر اساس هدف نیز از نوع کاربردی است. در پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع از یکی از فنون تحلیل محتوا یعنی تحلیل مقوله‌ای استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل شش کتاب تخصصی رشته کارشناسی پرستاری است که در طی دوره کارشناسی توسط استادان برای دروس مختلف به دانشجویان معرفی شده است. جهت جمع‌آوری اطلاعات از چک لیست محقق - ساخته استفاده گردید. این چک لیست دارای ۸ مؤلفه اصلی و ۳۲ مؤلفه فرعی بود. جهت اطمینان از پایا بودن ابزار، ضریب پایایی مصححان محاسبه گردید که میزان آن ۰/۸۵ به دست آمد. در این تحقیق، واحد تجزیه و تحلیل، جمله بود.

یافته‌ها: با توجه به بررسی‌های صورت گرفته بر روی شش کتاب تخصصی این رشته و بررسی جملات هر یک از این کتاب‌ها، نتایج این تحقیق حاکی از این است که در محتوای این کتاب‌ها مفهوم اخلاق حرفه‌ای و مؤلفه‌های آن در سطح مطلوبی انعکاس پیدا نکرده است.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که علی‌رغم توسعه گستره مفهومی مباحث مربوط به اخلاق حرفه‌ای در غالب رشته‌های تحصیلی، اما در عمل، کتب تخصصی رشته پرستاری توجه چندانی به این مفهوم نداشته‌اند و به صورت سطحی و گذرا به آن پرداخته‌اند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۳۰

واژگان کلیدی:

اخلاق حرفه‌ای

کتاب درسی

رشته پرستاری

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) محفوظ است.

مقدمه

بحث اخلاق و مفاهیم پیرامون آن همواره یکی از مهم‌ترین و چالشی‌ترین مباحث مربوط به انسان است که قدمت آن به پیدایش بشر برمی‌گردد. با توجه به رشد همه‌جانبه دنیای پیرامون ما در حوزه‌های متعدد، موضوع اخلاق و رعایت آن بیش‌ازپیش اهمیت پیدا کرده است به‌گونه‌ای که این حوزه همگام با سایر حوزه‌های علمی در حال رشد و تحول است. در باب مفهوم شناسی این واژه می‌توان اشاره نمود که اخلاق در لغت، جمع واژه خلق و به معنی خوی‌ها است، از این رو دانش بررسی و ارزش‌گذاری بر خوی‌ها و رفتارهای آدمی، علم اخلاق نامیده می‌شود [۱]. به زبانی دیگر، اخلاق شامل اصول و ارزش‌هایی است که بر رفتارهای فردی و جمعی، تحت عنوان درست یا غلط حاکمیت دارد [۲]. لذا می‌توان گفت که اخلاق و ارزش‌های اخلاقی سهم عمده‌ای در جهت‌دهی رفتار انسان در عرصه‌های کار و فعالیت وی دارد [۳]. برخی نیز ادعا می‌کنند اخلاق ارتباط دوسویه با آموزش دارد. آموزش نیازمند اخلاق است و یکی از رسالت‌های آموزش نیز، ترویج اخلاق است [۴]. در هر صورت واقعیت این است که برنامه‌های درسی در راستای تربیت انسان‌ها بیش از هر چیز بر ملاحظات اخلاقی استوار است. با انسان‌های اخلاقی است که می‌توان جهانی امن برای زندگی کردن

مهمی ساخت [۵]. برنامه درسی پرستاری نیز از این قاعده مستثنی نیست. حوزه فعالیت پرستاری به‌شدت با مباحث اخلاق گره‌خورده است. شاید امروزه دیگر تفکیک حوزه اخلاق از علم پرستاری منطقی به نظر نرسد. اخلاق حرفه‌ای در سال‌های آخر قرن بیستم در سطوح عالی آموزش، رشد قابل‌توجهی پیدا کرد به‌گونه‌ای که دانشگاه‌های سراسر جهان را برای ایجاد و تدوین برنامه‌های آموزشی در راستای درک، بهبود و توسعه آن به تکاپو انداخته است [۶]. مفهوم اخلاق حرفه‌ای دربردارنده تمام بایدها و نبایدهایی است که شاغلان باید به آن پایبند باشند. این مفهوم قسمت مهمی از زندگی حرفه‌ای هر فردی را شکل می‌دهد [۷]. در واقع؛ اخلاق حرفه‌ای نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری نسبت به هر نوع کار، وظیفه و مسئولیت است. اخلاقی بودن در حرفه حاصل دانستن، خواستن، توانستن و نگرش است [۴]. Vinson در بین پنج عنصر معرفت‌شناختی و بنیادی در پرستاری، یعنی دانش پرستاری، هنر پرستاری، دانش فردی، اخلاق پرستاری و دانش اجتماعی سیاسی؛ اخلاق حرفه‌ای پرستاری را استفاده از تفکر انتقادی و تحلیل منطقی موقعیت‌های اخلاقی تعریف نموده است [۸]. بدیهی است آشنایی با این معیارهای اخلاقی و پایبندی به آن‌ها به تعالی

مراقبت و تصمیم‌گیری بالینی در پرستاران دانشگاه شیراز در حد مطلوب نبوده و دانش اخلاقی در محیط واقعی کار به اجرا گذاشته نشده است. نتایج برخی تحقیقات نیز حاکی از این است که هرچند در دهه گذشته پرستاران از نظر آموزشی تا حد زیادی برای مواجهه با موضوعات جدید سلامت آماده شده‌اند، اما هنوز احساس می‌کنند که توانایی روبرو شدن و حل معضلات اخلاقی مربوطه را ندارند [۱۵] و فقدان صلاحیت‌های اخلاقی به‌نوعی استرس در کار پرستاری تبدیل شده است [۱۶]. همچنین مطالعات انجام شده بر روی دانشجویانی که در شرف فارغ‌التحصیلی هستند، نشان از تردید آن‌ها در توانایی مواجه شدن با مشکلاتی دارد که ماهیت اخلاقی دارند [۱۷]. نتایج تحقیق دهقانی و همکاران [۱۸] نیز حاکی از این است که از دیدگاه بیماران در بعد مسئولیت‌پذیری ۴۰ درصد، در بعد ارتقاء کیفیت مراقبت از بیمار ۴۵ درصد و در بعد احترام به بیمار ۶۹ درصد معیارهای اخلاق حرفه‌ای رعایت شده است.

واقعیت این است با مروری اجمالی بر نتایج تحقیقاتی که در بالا مورد اشاره قرار گرفت، مشخص می‌شود که حوزه اخلاق حرفه‌ای به ویژه در حوزه حرفه پرستاری نیازمند توجه بیشتری است. آموزش دانشجویان این رشته یکی از مطمئن‌ترین راه‌هایی است که می‌تواند در زمان اندک و با صرف حداقل انرژی در قیاس با سایر روش‌ها، به اهداف مورد نظر رسید. بنابراین اینجاست که نقش برنامه‌های درسی و کتب درسی دانشجویان اهمیت پیدا می‌کند. برنامه‌های درسی به عنوان موتور محرکه نظام آموزشی هر کشوری به حساب می‌آیند و متأسفانه در نظام آموزشی ما این مفهوم گسترده به نوعی در کتب درسی خلاصه و جستجو می‌شود لذا بر این اساس جهت بررسی کم و کیف برنامه درسی در هر رشته تحصیلی، ناگزیر باید به سوی کتب درسی آن رشته معطوف شد. بر این اساس نگارندگان این مقاله یکی از چالش اصلی دانش‌آموختگان این رشته مهم را کافی نبودن آموزش‌های لازم در این بعد می‌دانند و به همین دلیل تمرکز خود را معطوف به کتب درسی این رشته نموده‌اند. بنابراین آموزش اخلاق نیازمند برنامه‌ریزی‌های دقیق و منسجمی است تا بتوان دانشجویان را از نظر کیفی قادر به رعایت اخلاق حرفه‌ای نمود [۱۹]. به‌عبارت‌دیگر، برنامه‌های درسی دانشجویان باید به‌گونه‌ای باشد که بتواند متخصصانی را تربیت کرد که قادر باشند اهداف این رشته را پوشش دهند [۲۰]. بدیهی است که آموزش اخلاق باید چیزی بیش از دانش و آگاهی در این حوزه باشد. پرستاران نیاز دارند از زبان اخلاق آگاه باشند و با بعضی مفاهیم مربوط به آن آشنا شوند، آن‌ها باید بتوانند تشخیص دهند چه زمانی عملی غیراخلاقی انجام شده یا چه وقت شرایط ممکن است حقوق انسانی یک فرد را زیر سؤال ببرد [۲۱]. مطالعات اخیر حاکی از اهمیت نقش منابع درسی در توسعه تصمیم‌گیری اخلاقی در میان دانشجویان است [۲۲]. لذا جهت اطمینان از کیفیت برنامه‌های درسی موجود و همچنین کتب تخصصی آنان در بخش آموزش پرستاری، مدام باید مورد بررسی و ارزشیابی قرار گیرند تا نقاط ضعف احتمالی آنان شناسایی گردد و از طرفی هم با تقویت این برنامه‌های آموزشی، زمینه تقویت هر چه بیشتر اخلاق و همچنین اخلاق حرفه‌ای در بین دانش‌آموختگان این رشته فراهم آید.

روش کار

با توجه به ماهیت تحقیق، روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع تحلیل محتوا می‌باشد و بر اساس هدف نیز از نوع کاربردی است. در پژوهش

اخلاقی و حرفه‌ای افراد شاغل در یک سازمان منجر خواهد شد. تقریباً اکثر مشاغل تلاش کرده‌اند تا به‌نوعی کدهای اخلاقی مربوط به خود را تعریف کنند. حوزه بهداشت و درمان نیز با توجه به اهمیت آن، بی‌توجه به کدهای اخلاقی و نیز اخلاق حرفه‌ای در بخش‌های مختلف خود نبوده است به‌گونه‌ای که ماحصل این تلاش‌ها تدوین منشور اخلاق پرستاری در کشور می‌باشد. این کدهای حرفه‌ای عموماً از یک شغل به شغل دیگر متفاوت است و حداقل کارکرد هر حرفه را مشخص می‌کنند. یک کد اخلاقی، وضعیتی محوری از یک شغل را نشان می‌دهد، وضعیتی که بیش‌تر استانداردهای عملی یک شغل را معرفی می‌کند [۹].

انجمن پرستاری آمریکا (ANA) [۱۰] فعالیت‌های قابل‌توجهی را در موضوع اخلاق و استانداردهای حرفه‌ای در حیطه پرستاری به انجام رسانیده است. آخرین ویرایش کدهای اخلاق پرستاری به همراه تفاسیر آن شامل ارتباطات حرفه‌ای، برخورد با بیمار و حدود مرزهای اخلاقی، رازداری، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، ارتقاء و آموزش‌های به‌روز را مورد تأکید قرار داده است. انجمن پرستاری کانادا (CAN) [۱۱] نیز اولین ویرایش کدهای اخلاقی برای پرستاران دارای پروانه رسمی کار را در سال ۱۹۵۴ تدوین نمود که بارها مورد تجدیدنظر قرار گرفته است. این کدها هشت محور ارزشی عمده را مورد تأکید قرار داده‌اند که عبارت‌اند از: ارائه مراقبتی صحیح، شایسته و اخلاقی؛ سلامت و رفاه بیماران؛ احترام به حق انتخاب؛ رعایت شأن و کرامت افراد، حفظ رازداری، عدالت، پاسخگویی و برقراری کیفیت مطلوب در محیط کار. همچنین، شورای پرستاری و مامایی انگلستان نیز در کدهای اخلاقی خود استانداردهای رفتار، عملکرد و اخلاق را برای گروه‌های پرستاری و مامایی بیان کرده است. بر این اساس، پرستار یا ماما باید اولین نکته موردتوجه خود را مراقبت از مردم و احترام به شأن افراد قرار دهد، حمایت و مساعدت لازم را در ارائه مراقبت به آن‌ها به عمل آورد، با همکاران خود (گروه‌درمانی)، خانواده بیمار و سایر افراد جامعه در جهت سلامت و رفاه افراد تحت مراقبت خود همکاری نماید، در هر زمان بهترین استانداردهای مراقبت را ارائه نماید، مهربان و صادق باشد، با درستی و حفظ امانت و مطابق با قوانین کشور کار کند. احترام به افراد، اخذ رضایت، مساعدت و همکاری با آن‌ها، رازداری در حفظ اطلاعات آن‌ها، کسب دانش و مهارت لازم، قابل‌اعتماد بودن، شناسایی و کاهش خطرات متوجه آن‌ها اصول کلی هستند که یک پرستار یا ماما در برخورد با بیمار یا سایر مراجعان خود باید مدنظر قرار دهد و در کدهای رفتار حرفه‌ای مورد تأکید قرار گرفته‌اند [۱۲].

اما علی‌رغم این پیشرفت‌ها، مراقبت‌های خدمات بهداشتی در اروپا و سایر کشورها با چالش‌هایی روبرو بوده است. فردگرایی، ظهور فناوری‌های جدید، مسائل اقتصادی، فرهنگی و سیاسی عواملی هستند که بر تفکر اخلاقی تأثیرگذارند. از طرفی هم بیماری‌های جدید و جمعیت در حال افزایش، سن و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی نمونه‌هایی دیگر از این مسائل می‌باشند که نه‌تنها مسائل اخلاقی جدید را پدید می‌آورند بلکه این مسائل را بسیار پیچیده‌تر نیز می‌کنند. از طرف دیگر هم پیچیدگی مراقبت‌های بهداشتی مدرن نیاز به تحقیق و آموزش را در حوزه اخلاق در حوزه پرستاری افزایش می‌دهد [۱۳].

مطالعات صورت گرفته در این زمینه حاکی از وجود مشکلاتی در عملکرد پرستاران در این حوزه می‌باشد. به‌طوری‌که سخنور [۱۴] در مطالعه خود اظهار می‌دارد میزان آگاهی و به‌کارگیری اصول اخلاقی در

مسئولیت‌پذیری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی (رقابت سازنده)، صادق بودن، احترام به دیگران، رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، عدالت و انصاف، همدردی با دیگران و وفاداری می‌باشد. جهت جمع‌آوری اطلاعات از چک لیست محقق - ساخته استفاده گردید. این چک لیست بر اساس تعریف Cadozier [۲۶] از اخلاق حرفه‌ای و هشت مؤلفه فرعی آن که پیش‌تر به آن اشاره گردید، طراحی شد. بنابراین این سیاهه دارای ۸ مؤلفه اصلی و ۳۲ مؤلفه فرعی بود. لازم به ذکر است جهت اطمینان از پایا بودن ابزار، ضریب پایایی مصححان محاسبه گردید که میزان آن ۰/۸۵ به دست آمد. در این تحقیق، واحد تجزیه و تحلیل جمله انتخاب گردید، بر این اساس فراوانی جملاتی که در متن کتاب‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم (مفهوم آن‌ها) درباره هر یک از مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای به آن اشاره شده بود، محاسبه گردید. در پژوهش حاضر تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. در روش آمار توصیفی از شاخص‌هایی همچون فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد و در آمار استنباطی از آزمون دوجمله‌ای استفاده شد.

یافته‌ها

در ابتدا قبل از ورود به بحث تحلیل‌های استنباطی مربوط به سؤالات پژوهش، با استفاده از آزمون کلمگروف اسمیرنوف از نرمال بودن داده‌ها اطمینان حاصل شد که بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده، داده‌های مربوط به هر کدام از خرده مقیاس‌های این تحقیق دارای توزیع نرمال بوده و می‌توان از آمار پارامتریک برای تحلیل سؤالات پژوهش استفاده نمود. در ادامه به‌منظور پاسخ به این سؤال که آیا اخلاق حرفه‌ای در محتوای دروس تخصصی دانشجویان رشته پرستاری انعکاس پیدا کرده است؟ جملات کتاب‌های موردنظر و محاسبه فراوانی آن‌ها در دستور کار قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۲ آمده است:

حاضر با توجه به ماهیت موضوع از یکی از فنون تحلیل محتوا یعنی تحلیل مقوله‌ای استفاده شده است. تحلیل مقوله‌ای بر پایه عملیات برش متن در واحدهای مشخص، سپس طبقه‌بندی این واحدها در مقوله‌هایی که برحسب مشابهت گروه‌بندی شده‌اند قرار دارد. تحلیل محتوا از جمله فنونی است که عموماً برای تحلیل منابع مکتوب از قبیل کتاب‌ها، تارنماها، نقاشی‌ها و منابع حقوقی به کار می‌رود [۲۳]. یک تحلیل‌گر محتوا یا یک برنامه‌ریز درسی با استفاده از تحلیل محتوا می‌تواند پیام‌های نهفته در داستان‌های ساده و یا متون کتاب‌های درسی را مطالعه قرار داده و بدین‌وسیله گرایش‌ها و جانب‌داری‌های پنهان و آشکار در متون برنامه را تعیین کند [۲۴]. از این‌رو تحلیل محتوای کتاب‌های درسی را می‌توان به‌عنوان کاربرد روش‌های کمی، عینی و نظام‌دار برای توصیف رسانه آموزشی و آگاهی از میزان تأثیرگذاری آن در فرایند یاددهی-یادگیری و شناخت واقعیت‌های اجتماعی دانست [۲۵]. جامعه آماری این پژوهش شامل شش کتاب درسی رشته کارشناسی پرستاری است که در طی دوره کارشناسی توسط استادان برای دروس مختلف به دانشجویان معرفی شده است. مشخصات هر یک از کتاب‌ها در جدول ۱ آورده شده است. لازم به ذکر است که این کتب با روش نمونه‌گیری هدفمند و با توجه به میزان سنخیت آنان با مفهوم اخلاق حرفه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شده است. لازم به ذکر است که با بررسی مقدماتی و سؤال از استادان و همچنین طیفی از دانشجویان رشته پرستاری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز فهرست کتبی را توسط استادان محترم برای دروس تخصصی این رشته به دانشجویان معرفی می‌نمایند، به دست آمد سپس با نمونه‌گیری هدفمند برخی از این کتب که با حوزه اخلاق حرفه‌ای سنخیت بیشتری داشتند به‌عنوان نمونه انتخاب گردید و مورد تحلیل قرار گرفت. همچنین لازم به ذکر است که تحلیل این کتب تخصصی بر اساس تعریف Cadozier [۲۶] از اخلاق حرفه‌ای صورت گرفت که شامل ویژگی‌هایی همچون

جدول ۱: کتاب‌های منتخب تخصصی رشته پرستاری

کتاب‌ها	مؤلفین و مترجمین	تعداد صفحات کل کتاب	تعداد جملات انتخاب شده برای تحلیل نمونه	تعداد جملات نمونه
اصول مدیریت خدمات پرستاری	ایروان مسعود اصل با همکاری دکتر علی ابراز	۲۲۹	۴۲۴	۱۶۸
بهداشت روان	دکترید اله جنتی، سید جواد حسینی، دکتر حمیده عظیمی لوتی، دکتر قهرمان محمودی عالمی	۱۲۰	۳۲۵	۱۰۸
مفاهیم پایه پرستاری	جانیس آل. هینکل، کری اچ، چیوبر، مترجم شاهرخ علی نیا	۹۵	۲۳۰	۶۲
مراقبت‌های جامع پرستاری در بخش‌های ویژه	بورلی ویتروگاس، مترجمان ملاحظ نیک روان مفرد و همکاران	۸۵۵	۵۰۵	۸۹
پرستاری بزرگسالان/سالمندان	شاربوت البیو پولوس، مترجم احمدعلی نوقایی و همکاران	۶۰۸	۱۵۵	۵۶
اصول و مهارت‌های پرستاری	پاتریشیا آی پاتر، آن گریفین پری، مترجم احمدعلی نوقایی و همکاران	۵۲۷	۴۴۵	۱۲۴

جدول ۲: آماره‌های انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی دانشجویان رشته پرستاری

کتاب‌ها	جملات مربوط به مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	کل جملات نمونه
اصول مدیریت خدمات پرستاری	۱۶۸	۴۲۴
بهداشت روان	۱۰۸	۳۲۵
مفاهیم پایه پرستاری	۶۲	۲۳۰
مراقبت‌های جامع پرستاری در بخش‌های ویژه	۸۹	۵۰۵
آموزش بزرگسالان / سالمندان	۵۶	۱۵۵
اصول و مهارت‌های پرستاری	۱۲۴	۴۴۵

جدول ۳: وضعیت مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی

مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای	نسبت جملات مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای به کل	کل جملات مربوط به هر یک از مؤلفه‌ها
مسئولیت‌پذیری	۱۶/۴۴	۱۳۶
برتری‌جویی و رقابت‌طلبی	۴/۵۹	۲۸
صادق بودن	۹/۶۱	۳۱
احترام به دیگران	۱۸/۸۴	۱۱۷
رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی	۱۲/۷۵	۷۵
عدالت و انصاف	۷/۱۵	۲۷
همدردی با دیگران	۲۰/۶۰	۱۶۰
وفاداری	۱۰/۳۰	۴۸

جدول ۴: بررسی انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی با استفاده از آزمون دوجمله‌ای

گروه	احتمالات مشاهده‌شده	احتمال مورد آزمون	سطح معناداری
انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی	۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۱۶
۱	۰/۹۲		
۰			

وفاداری اختصاص یافته است. در ادامه به منظور پاسخ نهایی به این سؤال از آزمون دوجمله‌ای استفاده شد که نتایج به صورت زیر بوده است: همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، در سطح اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری به دست آمده با مقدار ۰/۰۵ مقایسه شده، با توجه به اینکه این مقدار کمتر از ضریب خطای موردنظر (۰/۰۵) می‌باشد، نشان‌دهنده عدم انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی می‌باشد.

بحث

این پژوهش به منظور بررسی میزان انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب درسی رشته پرستاری انجام شد. نتایج حاصل از بعد انعکاس اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب تخصصی که آماره‌های آن در بخش یافته‌ها ذکر شد نشانگر عدم انعکاس اخلاق حرفه‌ای به میزان مطلوب می‌باشد که با نتایج تحقیق Borhani و همکاران [۲۷] همسو می‌باشد که در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که در برنامه درسی مقطع کارشناسی رشته پرستاری گرچه برخی بایسته‌های اخلاقی حرفه پرستاری به صورت پراکنده دیده می‌شود، اما هیچ گونه واحدهای درسی زیادی برای اخلاق حرفه‌ای تدوین نشده است. مباحث اخلاق حرفه‌ای در محتوای این رشته باید به نحوی به دانشجویان آموزش داده شود که بتوانند همراه با تعهد علمی و

نتایج حاصل از بررسی جملات کتاب‌ها نشان داد کتاب اصول مدیریت خدمات پرستاری از ۴۲۴ جمله ۱۶۸ جمله، کتاب بهداشت روان از ۳۲۵ جمله ۱۰۸ جمله، کتاب مفاهیم پایه پرستاری از ۲۳۰ جمله ۶۲ جمله، کتاب مراقبت‌های جامع پرستاری در بخش‌های ویژه از ۵۰۵ جمله ۸۹ جمله، کتاب آموزش بزرگسالان از ۱۵۵ جمله ۵۶ جمله و کتاب اصول و مهارت‌های پرستاری از ۴۴۵ جمله ۱۲۴ جمله مربوط به اخلاق حرفه‌ای می‌باشد. با توجه به تعداد جملات و کل جملات، کتاب‌های اصول مدیریت خدمات پرستاری، بهداشت روان و آموزش بزرگسالان/ سالمندان از نظر انعکاس اخلاق حرفه‌ای نسبت به دیگر کتاب‌ها در وضعیت مطلوبی قرار دارند. در ادامه وضعیت هر یک از مؤلفه‌های هشت‌گانه اخلاق حرفه‌ای در محتوای کتب موردنظر و نسبت هر یک از آن‌ها به کل (اخلاق حرفه‌ای) مورد بررسی قرار گرفته است:

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بررسی فراوانی محتوای جملات کتاب‌ها نشان داد که ۱۶/۴۴ درصد به مؤلفه مسئولیت‌پذیری، ۴/۵۹ درصد به برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، ۹/۶۱ درصد به صادق بودن، ۱۸/۸۴ درصد به احترام به دیگران، ۱۲/۷۵ درصد رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، ۷/۱۵ درصد مربوط به عدالت و انصاف، ۲۰/۶۰ درصد به همدردی با دیگران و ۱۰/۳۰ درصد به

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که علی‌رغم توسعه گستره مفهومی مباحث مربوط به اخلاق حرفه‌ای در غالب رشته‌های تحصیلی، اما در عمل، کتب تخصصی رشته پرستاری توجه چندانی به این مفهوم نداشته‌اند و به صورت سطحی و گذرا به آن پرداخته‌اند.

سپاسگزاری

در پایان مراتب سپاس و قدردانی خود را نثار تمامی کسانی می‌کنیم که در انجام این تحقیق یاری‌رسان ما بودند. در این راستا به‌ویژه از استادانی که در فرایند انتخاب کتب تخصصی کمک شایان توجهی نمودند، قدردانی می‌گردد.

تأییدیه اخلاقی

در این پژوهش تلاش شده است تمامی معیارهای روش‌شناسی تحقیق و اخلاق پژوهش مورد توجه قرار گیرد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی در این مطالعه وجود ندارد.

منابع مالی

تمام هزینه‌های اجرای این پژوهش توسط نویسندگان پرداخت شده است

پایبندی به عقاید اخلاقی و مسئولیت‌های حرفه‌ای خود، تصمیم‌گیری درستی انجام دهند. در حقیقت ضروری است که محتوای اخلاق اخلاق حرفه‌ای پرستاری مطابق با نیازهای دانشجویان تنظیم گردد تا بدین ترتیب دانشجویان از نحوه برخورد صحیح یا مسائل حرفه‌ای که در آینده با آن مواجه خواهند شد، اطلاع حاصل نمایند. کم‌توجهی به انعکاس مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای در محتوای برنامه درسی رشته پرستاری منجر به مشکلاتی برای فارغ‌التحصیلان این رشته از جمله عدم توانایی لازم در برخورد با بیماران به صورت حرفه‌ای، همچنین مواجه با چالش‌های متعدد با همکاران و سایر پرسنل درمانی خواهد شد. نتایج مطالعات Grundstein تحت عنوان فرایندهای تصمیم‌گیری اخلاقی مورد استفاده به وسیله فراهم‌کنندگان مراقبت بهداشتی نشان دهنده نوعی عدم توانایی پزشکان و پرستاران در تصمیم‌گیری اخلاقی مناسب و عدم پیروی آنها از الگویی منسجم در این مورد است که علت آن را عمدتاً کمبود آموزش‌های لازم در زمینه موضوعات اخلاقی بیان کرده‌اند [۲۸]. نتایج مطالعه Vahedianazimi و Alhani نیز در ارتباط با آموزش مداوم اخلاق حرفه‌ای برای پرستاران بعد از فارغ‌التحصیلی نشانگر اهمیت این حوزه برنامه درسی است [۲۹]. در برنامه درسی پرستاری ایران علی‌رغم وجود واحدهای درسی در ارتباط با اخلاق حرفه‌ای، برنامه منسجمی برای آموزش موضوعات اخلاقی و نحوه برخورد دانشجویان با معضلات اخلاقی به شدت احساس نیاز می‌شود و برای تکمیل اقدامات پرستاری نیاز است که این مهم توسط دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان مورد توجه قرار بگیرد تا زمینه مناسب برای ارتقاء صلاحیت اخلاقی حرفه‌ای فراهم شود [۳۰].

References

- Farhoud D. [A Review on History of Ethics with a collection of various fields of ethics]. *J Ethics Sci Technol*. 2007;1(2):1-6.
- Mahmoodian F, Jafari SS, Keshmiri M, Azimi A, Vosoughi M. [Nurses' experiences about the challenges of nurse-physician professional relationships, in 1390]. *Sadra Med Sci J*. 2017;2(1).
- Golparvar M. [The relationship between ethics and justice education with the avoidance of deception, ethics]. *Sci Technol*. 2010;5(2-1):57-66.
- Faramarz Gharamalaki A, Hosseini M. [Mutual relation of ethic and education in medicine]. *Iranian J Med Ethics Hist*. 2012;5(3):69-78.
- Nasiri Valic Bani F, Navidi P. [Relationship between professional ethics & organizational agility: Empowerment cognitive as mediator]. *J Ethics Sci Technol*. 2016;11(2):61-8.
- Amrahi A, Soltanzadeh V. Teaching ethics of faculty members situation from the viewpoints of nursing students. *Educ Strategy Med Sci*. 2014;7(4):235-40. [Persian]
- Davis M. Code making: How software engineering became a profession. Chicago, IL: Center for the Study of Ethics in the Professions, Illinois Institute of Technology, 2009.
- Vinson JA. Nursing's epistemology revisited in relation to professional education competencies. *J Prof Nurs*. 2000;16(1):39-46. PMID: 10659518
- Bjarnason D, LaSala CA. Moral Leadership in Nursing. *J Radiol Nurs*. 2011;30(1):18-24. DOI: 10.1016/j.jradnu.2011.01.002
- Association AN. Code of ethics for nurses with interpretive statements 2001 [cited 2016 July 25]. Available from: <http://Nursesbooks.org>.
- Anonymous. Code of Ethics for Registered Nurse Canada: Canadian Nurse Association; 2008 [cited 2011]. Available from: http://www.cnanurses.ca/CNA/documents/pdf/publications/Code_of_Ethics_2008_e.pdf
- Anonymous. The Code: Standards of Conduct, Performance and Ethics for Nurses and Midwives: The Nursing and Midwifery Council; 2008 [cited 2011]. Available from: <http://www.nmc-uk.org/Nursesand-midwives/The-code/The-code-in-full>.
- Gastmans C, Verpeet E. 30th anniversary commentary on Esterhuizen P. (1996) Is the professional code still the cornerstone of clinical nursing practice? *Journal of Advanced Nursing* 23, 25-31. *J Adv Nurs*. 2006;53(1):111-2. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2006.03685.x
- Sokhanvar R. [The effect knowledge of nursing ethics in clinical decision-makings and applying the perspective of Working nurses in Shiraz University of Medical Sciences]. Shiraz: Shiraz University of Medical Sciences; 1997.
- Peter E, Lunardi VL, Macfarlane A. Nursing resistance as ethical action: literature review. *J Adv Nurs*. 2004;46(4):403-16. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2004.03008.x PMID: 15117352
- Kelly B. The professional values of English nursing undergraduates. *J Adv Nurs*. 1991;16(7):867-72. PMID: 1918652
- Cameron ME. Legal and ethical issues: Our best ethical and spiritual values. *J Prof Nurs*. 2003;19(3):117-8. PMID: 12836138
- Dehghani A, Radbeh F, Parviniannasab AM, Khaki S, Shamsizadeh M, Beyramijam M. [Enactment of Professional Ethics Standards Compliance in Patients and Nurses Prospective]. *J Holist Nurs Midwifery*. 2015;25(4):64-72.
- Woods M. Nursing ethics education: are we really delivering the good(s)? *Nurs Ethics*. 2005;12(1):5-18. DOI: 10.1191/0969733005ne754oa PMID: 15685964
- Borzou SR, Oshvandi K, Cheraghi F, Moayed MS. [Comparative study of nursing PhD education system and

- curriculum in Iran and John Hopkins school of nursing]. *Educ Strategy Med Sci*. 2016;9(3):194-205.
21. Jahanpour F, Khalili A, Pouladi S, Zoladl M, Dehghanian H. [Construction and evaluation of nursing ethics questionnaire]. *Armaghan-e-Danesh*. 2014;19(9):788-96.
  22. Langone M. Promoting integrity among nursing students. *J Nurs Educ*. 2007;46(1):45-7. PMID: 17302100
  23. Eral B. *The Practice of Practice of Social Research*. 10th ed: Thomson learning; 2003.
  24. Yarmohammadiyan M. [The principles of curriculum planning]: Yadvareh Ketab Publishers; 2013.
  25. Nooriyan M. [Analysis of primary curriculum in Iran]: Goyeshe no Publishers; 2009.
  26. Cadozier V. *The moral profession: "A study of moral development and professional ethics" 2002 [cited 2002]. Available from: <http://proquest.com>.*
  27. Borhani F, Alhani F, Mohammadi I, Abbaszadeh A. [Professional nursing ethics: it's development and challenges]. *Iranian J Med Ethics Hist Med*. 2009;2(3):27-38.
  28. Grundstein-Amado R. Ethical decision-making processes used by health care providers. *J Adv Nurs*. 1993; 18(11):1701-9. PMID: 8288816
  29. Alhani F. Educational challenges in ethical decision making in nursing. *Iranian J Med Ethics Hist Med*. 2008;1(4):21-30.
  30. Borhani F, Abbaszadeh A, Kohan M, Fazael MA. Nurses and nursing students' ethical reasoning in facing with dilemmas: a comparative study. *Iranian J Med Ethics Hist Med*. 2010;3(4):71-81.